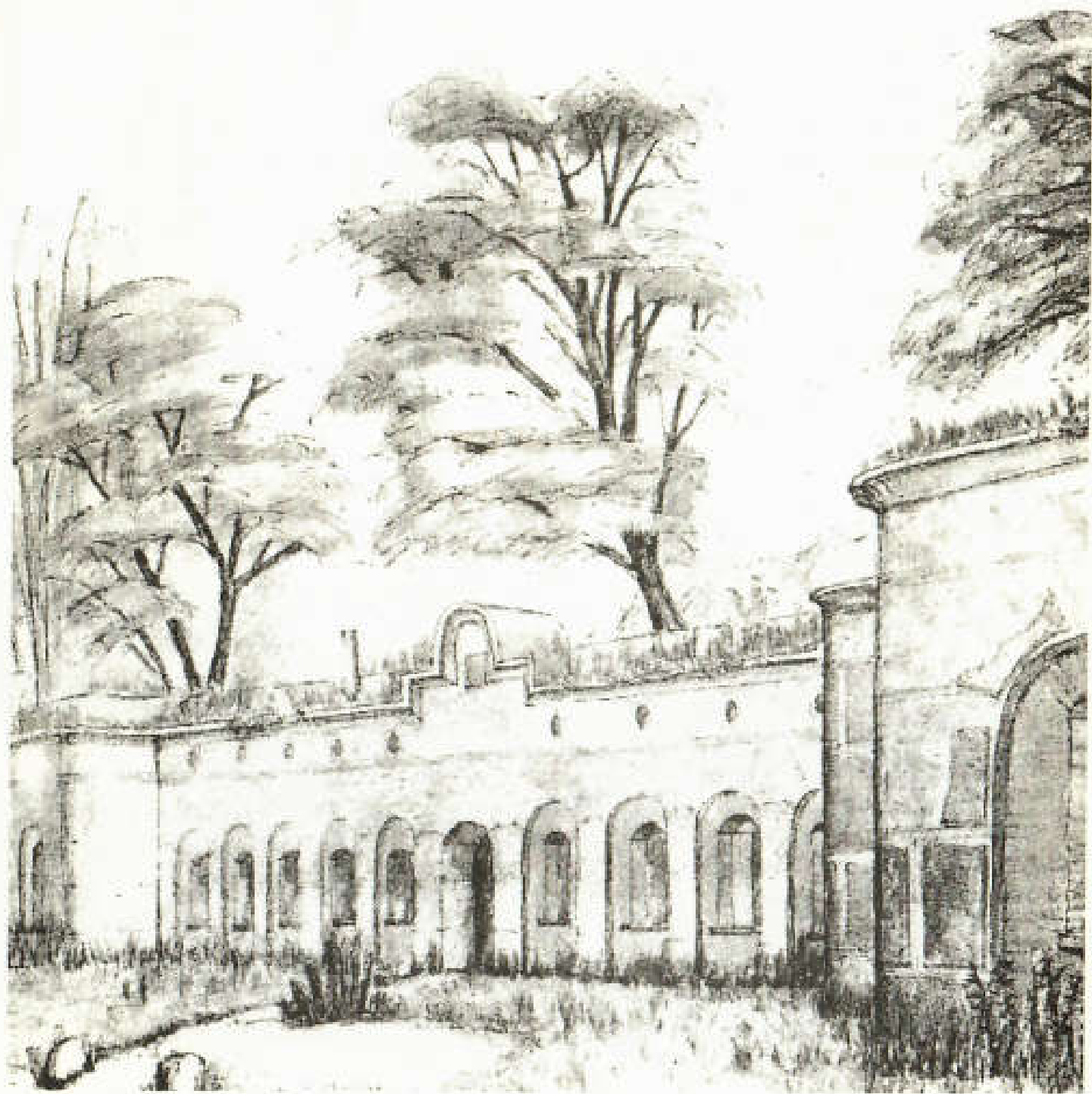
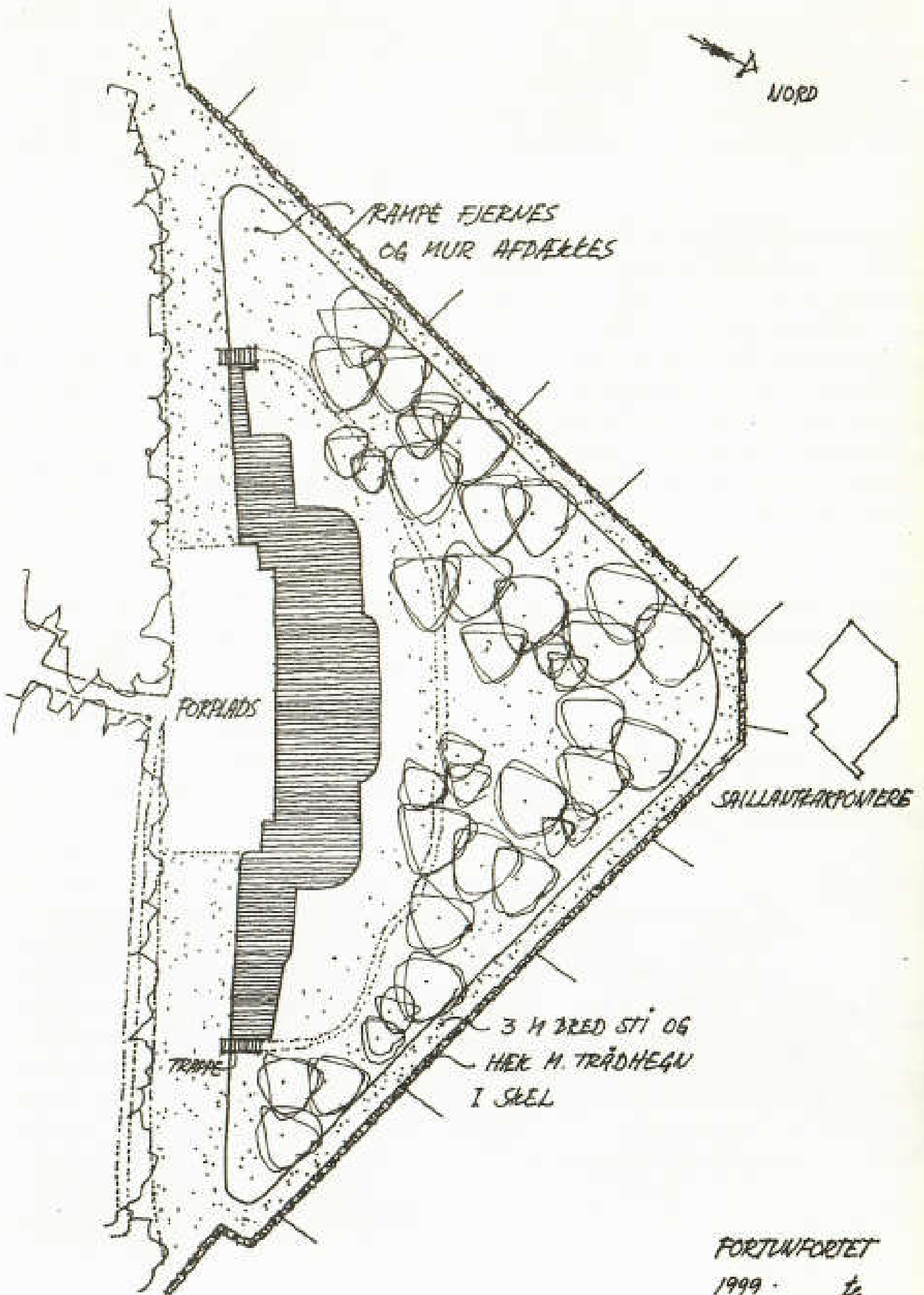

FORTUN FORT

FORTUNFORTET
1999. 12

Skitse til istandsættelse af Fortun Fort

Fortun Fortet er et led i kæden af forsvarsværker, som udgjorde Københavns Befæstning, anlagt i årene 1886-1894.

Fortun Fortet er i dag - ligesom væsentlige andre forsvarsværker i dette kæmpemæssige fæstningsanlæg - beskyttet som *fortidsminde* ved "Lov om naturbeskyttelse". Dette indebærer bl.a., at der ikke må foretages ændring af tilstanden af fortidsmindet og ikke må foregå jordbehandling, gødskning eller beplantning på og inden for en afstand af 2 m fra fortidsmindet.

Det er således en kendsgerning, fastlagt ved lov, at det mere end 100 år gamle fort skal blive liggende i vort kvarter, og at det anses for et nationalt klenodie.

Fortets ejer gennem 4 årtier er Lyngby-Taarbæk Kommune, og hele fortområdet er udlagt til "Fritidsformål, park" jævnfør den nugældende Kommuneplan.

I de seneste år har der i vide danske kredse været stigende interesse for at føre disse historiske forsvarsværker tilbage til deres oprindelige udformning, viderebringe dem som kulturarv, og gøre de grønne områder, som omgiver anlæggene mere attraktive. Eksempler på sådanne renoveringer er Kastellet, Charlottenlund Fort, dele af Vestvolden, Gladsaxe og Garderhøj Fort og i en vis udstrækning også Lyngby Fort.

Fortun Fortet og det tilhørende grønne areal har undergået væsentlige ændringer siden nedlæggelsen i 1920, og manglen på vedligehold er iøjnefaldende. Især i de sidste par årtier er forfaldet af fortbygningen

tiltaget stærkt, og en renovering og genopretning trænger sig på, inden forfaldet bliver uopretteligt og eventuelt gør området sikkerhedsmæssigt uforsvarligt.

Med udgangspunkt i den kendsgerning, at fortet skal blive liggende i vor midte i årtierne fremover, og at forfaldet skrider hastigt frem, har en initiativgruppe under Grundejerforeningen for Fortunen og Omegn i 1997 indledt et samarbejde med Lyngby-Taarbæk Kommune og Københavns Amt om etablering af en renoverings- og genopretningsplan for Fortun Fortet og dets grønne omgivelser. Skov- og Naturstyrelsen skal godkende sådanne planer.

Renoverings- og genopretningsplanerne for fortet opdeles i to områder:

- Fortbygningen
- Det omgivende grønne område.

Fra grundejerforeningens side foreligger der en *tilstandsrapport for selve fortbygningen*. Rapporten er udarbejdet af ingeniørfirmaet RAMBØLL og påpeger detaljeret hvilke renoveringsarbejder, der først og fremmest er nødvendige for at bremse forfaldet og sikre bygningen samt derudover hvilke andre arbejder, der anbefales udført i senere faser. Denne rapport danner grundlag for drøftelser med Lyngby-Taarbæk Kommune.

Fra Københavns Amt foreligger nu en renoverings- og plejeplan for Fortun Fortets grønne omgivelser. Formålet med planen er at genskabe et helheds-

indtryk af fæstningsanlæggets form og funktion, samt at området fortsat kan opfylde dets funktion som rekreativt område.

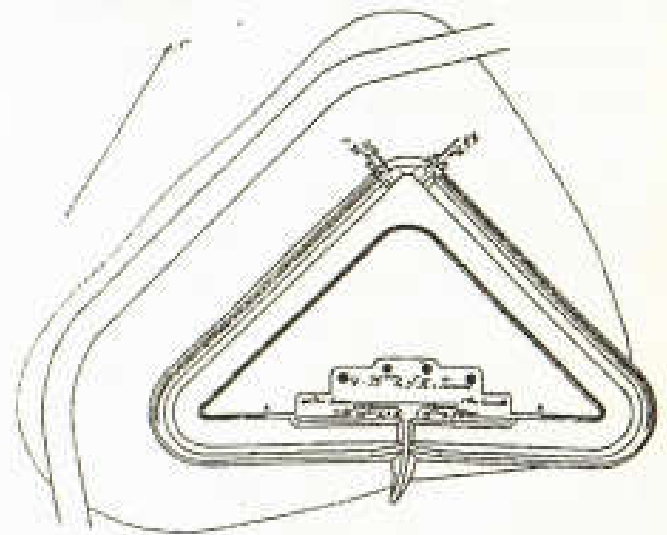
Planen indeholder følgende punkter:

1. Fældning af træer og højere bevoksning på og langs fortets betontag for at sikre sig imod, at rodnet på længere sigt ødelægger betonen. Udynding af træer og højere bevoksning på fortarealet i øvrigt, men med bevarelse af større sunde træer for at bevare sammenhængen med Dyrehaven.
2. Anlæggelse af to trapper i den nordlige og sydlige ende af fortet med en forbindende sti, for at give adgang til den grønne del af fortkronen. Af sikkerhedsmæssige grunde må selve betontaget fortsat ikke kunne befærdes. Der placeres et par bænke langs stien, men således at der ikke er ind- eller nedkig i tilstødende parceller.
3. Genetablering af muligheden for at kunne færdes rundt om fortbygningen efter nærmere aftale med Lyngby-Taarbæk Kommune. Der anlægges således en græsklædt sti langs escarpemuren rundt om fortbygningen, afgrænset af trådhegn med tjørn mod de omliggende parceller.
4. Den senere tilføjede opkørselsrampe fra indgangen til fortarealet fra Dyrehavegårdsvej fjernes, og den nu tildækkede ende af støttemuren afdækkes med henblik på også at bringe den sydlige ende af fortet og omkringliggende areal tilbage til den oprindelige udformning.

5. Påfyldt jordlag i strubegraven ved fortets hovedindgang afgraves med henblik på at genetablere afløbssystem. Endvidere at der genskabes et plateau foran indgangspartiet og en dæmning til indkørselsvejen.

Det er således målet for den foreliggende plan for renovering og pleje af fortets omgivelser samt forslaget til en nødtørftig 1. etape af renoveringen af fortbygningen at genskabe et landskabsmæssigt helhedsindtryk af forsvarsanlæggets form og funktion. Alt sammen til glæde og eftertanke for nuværende og kommende generationer om vanskelige tider i vort lands historie.

FORTET ved FORTUNEN

Udarbejdet af:
 Grundejerforeningen for "Fortunen" og nærmeste omegn og Lyngby-Taarbæk Kommune.
 Udformning: Driftsafdelingen.
 Forsidebillede: Efter akvarel af Rob Howard
 Tryk: Lyngby-Taarbæk Kommune, 02.99
 revideret 09.02

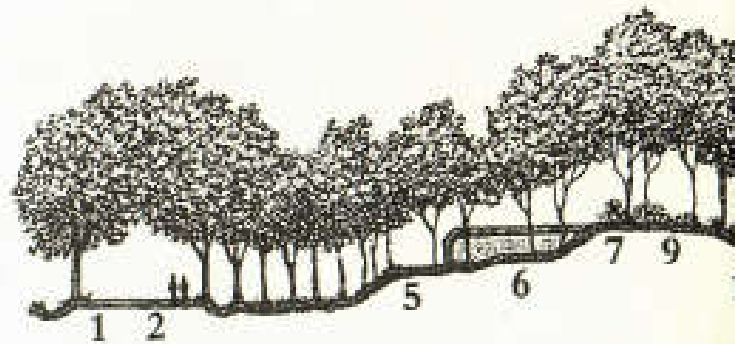
Om Københavns Befæstning

Jordvolde, træpalisader m.v. har gennem århundreder i Danmarks historie været anvendt som lokale forsvarsforanstaltninger mod indtrængende fremmede. Bygning af borge, etablering af større fæstningsanlæg og sammenhængende voldsystemer kom senere i danmarkshistorien på tale ved befæstning af større byer og knudepunkter i takt med våben- og angrebssystemernes udvikling.

Et eksempel herpå var etablering og udbygning af det omfattende vold- og fæstningssystem i årene fra ca. 1600 til 1860 omkring det, vi i dag kalder middelalderbyen København, på initiativ af Christian den 4. Formålet var at styrke Københavns position som handelsby og monarkiets hovedstad.

Etableringen af det nyere sø- og landbefæstningssystem omkring København i årene efter 1886, som Fortun Fortet er en del af, skulle dels tage højde for, at København bevægede sig uden for de gamle volde, dels for våbenteknologiens seneste udvikling især inden for artilleriets styrke og rækkevidde.

Nederlaget i 1864 var smerteligt, og det blev magtpåliggende fortsat at kunne sikre rigets hovedstad. I perioden 1886-1894 satte man store ressourcer ind for at fuldende det meget udstrakte og komplicerede forsvars- og fæstningsanlæg omkring det, vi i dag kalder Storkøbenhavn. I årene op til første verdenskrig forstærkede og udbyggede man sø-

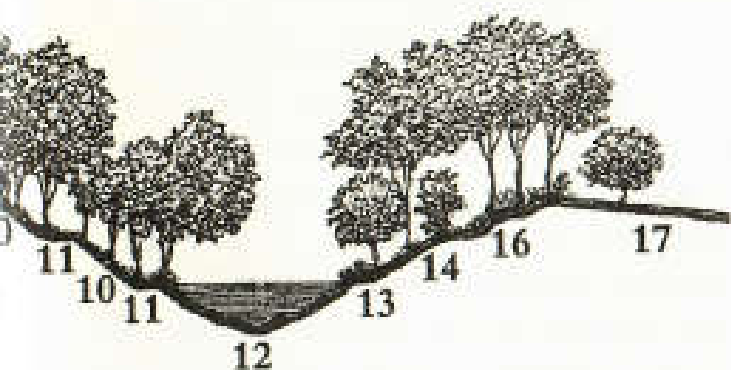

Tværsnit af Vestvolden. 1. Voldbanen, 2. Voldgade, 3. Voldkronen, 4. Escarpen, 5. Berme, 6. Voldgrave, 7. Fodfolksbanket, 8. Glacis.

og landforsvaret yderligere. Man gjorde sig klar til igen at skulle forsvare riget og dets hovedstad.

Dette, også i europæisk målestok, store sø- og landforsvarsanlæg kom til at bestå af seks søforter, fire kystforter, et søbatteri og seks kystbatterier samt af seks landforter, ni landbatterier, to sammenhængende enceinter og tre oversvømmelsesområder. Gennem at knytte alle disse anlægsenheder sammen blev man i stand til at lukke store dele af København og omegn inde bag pigtråd under første verdenskrig.

Landforsvarsanlægget med forter og batterier strakte sig fra Avedøre, op langs Vestvolden, over Gladsaxe, Bagsværd, Buddinge, Lyngby og videre over Dyrehaven til Tårnbæk. Søbefæstningen sluttede ringen om København fra Avedøre, op gennem Øresund til Tårnbæk.

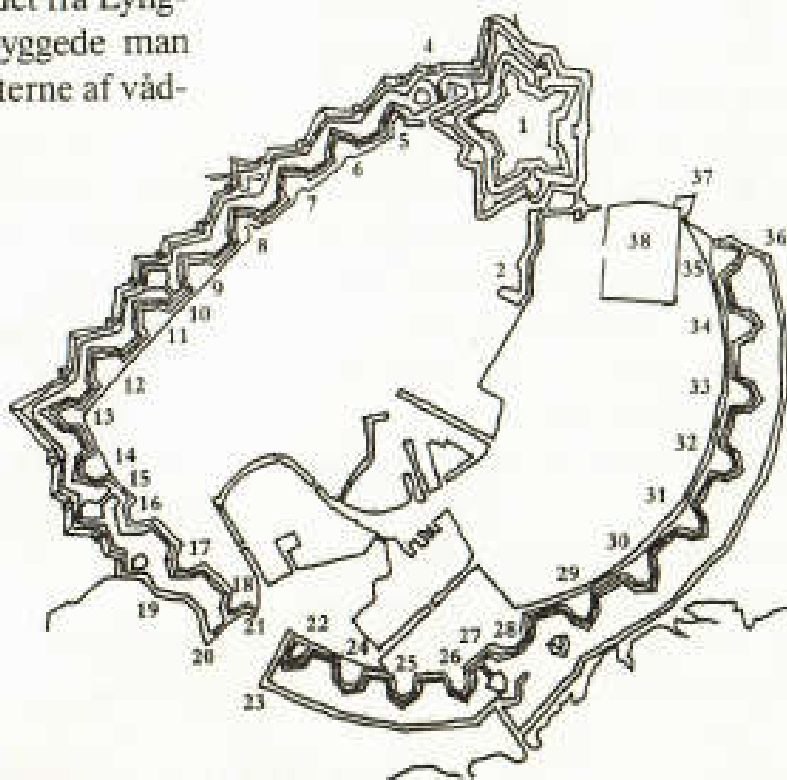
5. Voldgangen, 6. Kanonbrisk, 7. Brystværn, 9. med kynette, 13. Kontrescarpen, 14. Den dækkede

Som yderligere sikring af landforsvaret etablerede man gennem et omfattende kanal- og dæmningsarbejde mulighed for at oversvømme Ermelundsområdet fra Lyngby til Øresund. Endvidere byggede man små artillerienheder langs kanterne af våd-

områderne. En mulig oversvømmelse skulle ske ved at sænke Furesøens vandspejl med ca. 1,25 m gennem en 3 km lang gravet kanal fra Lyngby til Ermelunden, den såkaldte Fæstningskanal, som i dag er jorddækket, men delvis synlig i landskabet.

Under første verdenskrig var hele anlægget, herunder Fortun Fortet, bemanded med en sikringsstyrke på ca. 70.000 mand. I marts 1920 vedtog Folketinget at nedlægge land-befæstningen, og umiddelbart herefter blev store dele heraf desarmeret og tilkastet med jord.

Befæstningsanlæggene indgår i dag som rekreative områder og udflugtsmål.

Københavns Befæstning 1692. Befæstningen bestod af Københavns Vold (mrk. 2-21) og Christianhavns Vold (mrk. 22-38) samt Kastellet (mrk. 1).

Om Fortun Fort

Fortun Fortet er det mindste af landforterne og blev placeret som det sidste i rækken mod Øresund. Fortet indviedes ved standerhejsning den 20. december 1892 og blev nedlagt i 1920. Den samlede anlægssum var omkring 550.000 kr.

Taarbæk Fortet kom dog til lige før første verdenskrig. Det var et søfort, men det blev placeret så langt fra Øresund, at det delvist lukkede det såkaldte "hul i nordfronten" mellem Fortun Fort og Øresund. Desuden anlagdes der tværs over Dyrehaven en række betonartilleristillinger med forbindende skyttegrave og mandskabsbunkers, Dyrehavestillingen.

Fortun Fortet er som de fleste af landkorpstene udformet som en trekant og omgivet af tørre voldgrave, men i modsætning til øvrige landforter er det bygget i 1½ etage med kassematter. Fortet fik en velegnet placering, nedgravet og godt beskyttet i en bakke. De tørre voldgrave på fortets tre sider kunne beskydes, dels fra strubekasernen ved fortets indgangsside, dels fra den såkaldte kontreskarpekarponiere i fortets spids. Denne bunker ligger i dag under en af parcellerne på Boveskovvej. Bestykningen for at kunne holde de tørre voldgrave under ild bestod af fire 75 mm kanoner og et antal rekylgevær.

Bestykningen på fortets top bestod af fire 75 mm hurtigskydende kanoner i hver sit forsvindingstårn. I det enkelte tårn dannede panserkupel, tårnvæg og affutage en hel-

Fortun Fortet. Fortet ses fra øst under kommandohejsningen den 20. december 1892.

Dyrehavestillingen 1900. På kortet ses de to batterier og Præstesletteskansen.

hed, der ved en kontravægt kunne hæves og sænkes efter behov. Tårnene kunne drejes rundt og også virke som observationsstationer gennem ret store skydeskår.

I forbindelse med første verdenskrig blev fortet yderligere styrket, idet der blev anlagt kanonstillinger på Dyrehavegårdsvej og Ved Fortunen, ligesom der på markerne mod vest anlagdes en forstærket infanteristilling, Lundtoftestillingen. I skoven øst for fortet sluttede Dyrehavestillingen sig til.

Fortets besætning var på ca. 100 artillerister indkaldt i sikringsstyrken, og fortet havde naturligvis egen vandforsyning, fødevarerdepot og eget køkken. Rummene blev opvarmet af kakkelovne tilsluttet de 8 skorstene, som i dag fortsat kan ses på fortets top.

De ydre dele af voldanlægget omkring fortet, glaciset, langs Hjortekærvej og Boveskovvej har været bebygget siden tidligt i 1930'erne. Det lille hus ved indgangen til Dyrehaven, som i dag benyttes af spejderne, var fortets kontrol- og vagtstue.

I forbindelse med klargøring af fortet i 1914 blev store partier af Fortunens Indelukke fældet, således at fortet fik frit udsyn samt uhindret kunne beskyde Dyrehavesiden over mod Eremitagesletten.

Fortet har i flere perioder efter nedlukningen i 1920 været lejet ud til private virksomheder, bl.a. blev der i nogle år dyrket champignons, inden ejerskabet for ca. 40 år siden overgik til Lyngby - Taarbæk Kommune. I dag har fortet fortsat et par private lejere.